

- ☛ Η σχολική ζωή θα μπορούσε ενθαρρύνει τις πρωτοβουλίες και τις εργασίες των μαθητών σε θέματα που τους ενδιαφέρουν. Στο δημιουργικό σχολείο πρέπει να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των μαθητών στο διάλογο.



**Από συνέντευξη του Καθηγητή στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
Γεώργιου Τσιάκαλου,
επικεφαλής της προσπάθειας για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στην Κύπρο.**

- [...] Ήδη μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, «δημοκρατικό» ονομαζόταν ένα σχολείο στο οποίο μπορούσαν να φοιτούν όλα τα παιδιά μαζί για να προετοιμαστούν για την κοινή ζωή. Αυτό ισχύει και σήμερα. Δημοκρατικό, χαρακτηρίζουμε ένα σχολείο στο οποίο όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από τις ιδιαιτερότητες που πιθανόν να έχουν, αποκτούν όλα εκείνα τα εφόδια που χαρακτηρίζουν σήμερα ένα μορφωμένο άνθρωπο. Αυτό ισχύει δηλαδή και για τα παιδιά, των οποίων η αποτυχία στο σχολείο φαίνεται μερικές φορές να έχει χαρακτηριστικά νομοτελείας, όπως συμβαίνει π.χ. με παιδιά που δεν μιλούν τη ελληνική γλώσσα ή ζουν σε περιβάλλον ακραίας φτώχειας ή έχουν μια αναπηρία για την οποία παραδοσιακά ισχύει η προκατάληψη ότι εμποδίζει την ισότιμη εκπαίδευση. Συνεπώς, δημοκρατικό είναι ένα σχολείο όταν προσφέρει τα μορφωτικά αγαθά προσαρμοσμένα στην ιδιαιτερότητα του κάθε παιδιού, αρνούμενο να κατατάξει τα παιδιά σε κατηγορίες και, αντίθετα, αποδεχόμενο την αρχή ότι στο κοινό πλαίσιο της ανθρωπίνης ιδιότητας, που μοιράζονται όλα τα παιδιά, κάθε παιδί είναι διαφορετικό και, συνεπώς, χρειάζεται ανάλογη αντιμετώπιση. Πρόκειται για ένα σχολείο όπου κανένα παιδί δεν βιώνει προσβολές και αποτυχίες αλλά, αντίθετα, όλα τα παιδιά - το καθένα με το δικό του ιδιαίτερο τρόπο-βιώνουν την ευτυχία που παρέχει η ανακάλυψη της γνώσης.
- Από την άλλη μεριά, «ανθρώπινο σχολείο» είναι εκείνο στο οποίο τα παιδιά μπορούν να είναι χαρούμενα και ευτυχισμένα και έχουν τη δυνατότητα να ζήσουν και να χαρούν την παιδική ηλικία και τη νεότητά τους. Διότι η αλήθεια είναι ότι τα σχολεία μας έχουν εξελιχθεί πια σε θεσμούς που το μόνο πράγμα που κάνουν με ιδιαίτερη επιτυχία είναι να κλέβουν από τα παιδιά μας την παιδική ηλικία και τη νεότητα. Αυτό πρέπει να αλλάξει ριζικά εάν η κοινωνία μας επιθυμεί να είναι ανθρώπινη.
- Συνηθίσαμε να θεωρούμε ως μορφωτικά αγαθά του σχολείου ένα σύνολο γνώσεων που κατανέμεται σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα, και διδάσκεται σε 45λεπτες δόσεις σε περίπου ομοιογενείς ομάδες παιδιών. Γνωρίζουμε όμως ότι ένα τέτοιο σχολείο παράγει αποκλεισμούς και δεν προετοιμάζει τα παιδιά για την κοινωνία μας, η οποία χαρακτηρίζεται από διαφορετικότητα και ποικιλομορφία.
- Έχουμε συνηθίσει να είναι το σχολείο πηγή άγχους για ολόκληρη την οικογένεια, αλλά αυτό αποτελεί μια στρεβλή εξέλιξη του σχολικού θεσμού. Το σχολείο μπορεί να είναι ο χώρος όπου τα παιδιά και οι νέοι άνθρωποι ικανοποιούν τη φυσική περιέργειά τους και αναπτύσσουν την κοινωνικότητά τους.
- Στο σχολείο σήμερα χρειαζόμαστε χρόνο για να καλλιεργήσουμε τις λεγόμενες "ικανότητες - κλειδιά" και το χρόνο αυτό μπορούμε να τον κερδίσουμε απαλλάσσοντας τη σχολική ζωή από την αποθήκευση πληροφοριών στο μυαλό των παιδιών. Αυτό είναι πια εφικτό, καθώς στην εποχή μας είναι δυνατή η άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες, οι οποίες σε μέγεθος υπερβαίνουν κατά πολύ το σύνολο της ύλης που παρέχεται στα εκπαιδευτικά συστήματα όλου του κόσμου. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η έννοια του "νέου σχολείου" συνδέεται -αλλά δεν ταυτίζεται!- με τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας στην εκπαίδευση.



Από το άρθρο του Κωνσταντίνου Τσάτσου, Πολιτική

- ➔ Η Πολιτεία έχει χρέος να ασφαλίσει και να ελέγχει την πορεία και την επιβίωσή της. Αυτό το κατορθώνει προπαντός με τη διάπλωση και την καθοδήγηση των επερχόμενων γενεών, που θα γίνουν φορείς των

θεσμών και εγγυητές της συνέχειάς της. Με την παιδεία ετοιμάζει τους μέλλοντες άρχοντες και τους μελλοντικούς πολίτες της. Με την παιδεία καλλιεργεί τις αξίες από τις οποίες δικαιολογείται η ύπαρξή της.

- ☛ Η παιδεία πρέπει να κρατήσει τον ανώριμο άνθρωπο, να τον καταστήσει ικανό να κατευθύνει τη νόηση, τη βούληση και την πράξη του, πράγμα το οποίο επιτυγχάνει με τη διάπλαση της σκέψης, της αίσθησης και του ήθους.
- ☛ Η παιδεία δεν είναι η απλή καλλιέργεια μιας δεξιότητας, αλλά μια καθολική καλλιέργεια της σκέψης και της ψυχής, που αυτή μόνο δίνει ποιότητα και σταθερό στήριγμα και δημιουργικότητα στον άνθρωπο. Αυτή πλάθει τον άνθρωπο από τη ρίζα του και γι' αυτό σωστά λέγεται "ανθρωπιστική παιδεία".



Αλεξάνδρα Κορωναίου, Από τη σχολική βία στην απαξίωση του σχολείου

- Αυτό που ζούμε σήμερα είναι η ασάφεια σκοπών και στόχων, η συστηματική καταστροφή των θεμελιωδών αξιών, των ιδεολογιών και συμβόλων του εκπαιδευτικού συστήματος. Πώς, αλήθεια, ο εκπαιδευτικός να επενδύσει, κοινωνικά και ψυχολογικά, σε ένα επάγγελμα που η κοινωνία και οι φορείς της το έχουν εδώ και καιρό περιθωριοποιήσει, παρά τις θορυβώδεις διακηρύξεις για το αντίθετο; Και πώς οι ανθρωπιστικές αξίες να βρουν θέση σε ένα σχολείο του οποίου η λειτουργία μετατρέπεται σταδιακά σε μια τεράστια ιδιωτική αγορά, της οποίας οι νόμοι και οι κανόνες βρίσκονται σε πλήρη αντίφαση με το νόημα αυτών των αξιών;
- Το σχολείο σήμερα είναι παγιδευμένο στις αντιφάσεις μιας «κοινής γνώμης» που απαιτεί συγχρόνως τη μετάδοση ανθρωπιστικών αρχών και την προσαρμογή στην αγριότητα της αγοράς, την ισότητα όλων και την επιλεκτική προαγωγή των άριστων, την άσκηση αυστηρής εξουσίας και το συναινετικό διάλογο. Η κοινωνία μοιάζει να καλεί το δάσκαλο να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα: να επιβάλλεται όταν δεν έχει πια ούτε τα πραγματικά ούτε τα συμβολικά ερείσματα για να το πράξει. Να τιμωρεί και να απαγορεύει, διδάσκοντας, ωστόσο, δημοκρατικές διαδικασίες, αποφεύγοντας συγκρούσεις και διατηρώντας αλώβητη την εικόνα του σχολείου του αλλά και του ίδιου του συστήματος και (για ορισμένους) ολόκληρου του έθνους.



Γενικά...

- Στον όρο παιδεία περιλαμβάνονται η εκπαίδευση, η αγωγή, η μόρφωση, η κουλτούρα. Χρειάζεται να διαχωρίσουμε την εκπαίδευση από τον ευρύτερο όρο παιδεία γιατί συχνά συγχέονται. Η εκπαίδευση είναι η συστηματική καλλιέργεια γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων, που αποσκοπεί στην απόκτηση ειδικών προσόντων ώστε το άτομο να αποκατασταθεί επαγγελματικά για να μπορεί να καλύπτει τις βιοτικές του ανάγκες. Αντίθετα η παιδεία είναι η ορθή περιαγωγή της ψυχής, δηλαδή ο εξευγενισμός της ψυχής μέσα από την καλλιέργεια του όλου ψυχοπνευματικού κόσμου, που αποσκοπεί στη διαμόρφωση ενός ηθικά και πνευματικά ολοκληρωμένου χαρακτήρα.
- [...] Μέσω της παιδείας το άτομο εξημερώνεται, κατανοεί και σέβεται τους όρους και τις απαιτήσεις της κοινωνικής ζωής και αποβαίνει ως ελεύθερη, αυτόνομη προσωπικότητα στην υπηρεσία της κοινότητας. Επιπλέον, η παιδεία καθιστά τον άνθρωπο σκεπτόμενο, στοχαστικό, προβληματιζόμενο οδηγώντας τον έτσι στην αυτοκριτική και την αυτογνωσία. Διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες, τον προφυλάσσει από κάθε φανατισμό και παρωπιδισμό και τον βοηθά να απολυτρωθεί από τυχόν προκαταλήψεις και οπισθοδρομικές ιδέες.
- Το άτομο δεν αποκτά παιδεία σε μια ορισμένη μόνο ηλικία αλλά τη δέχεται σ' όλη την πορεία της ζωής του. Παιδευτική λειτουργία ασκούν η οικογένεια, το σχολείο και το κοινωνικό περιβάλλον που αποτελούν τους άμεσους παράγοντες, και τα Μ.Μ.Ε., οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, ο ελεύθερος χρόνος και το επάγγελμα που είναι οι έμμεσοι παράγοντες.

ΘΕΜΑ

Ποιος πρέπει να είναι κατά τη γνώμη σας ο ρόλος της παιδείας στο σύγχρονο κόσμο;
Αναφερθείτε ιδιαίτερα και στον τόπο μας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

- ✓ Ραγδαία μεταβαλλόμενος ο σύγχρονος κόσμος.
- ✓ Κύρια χαρακτηριστικά: τεράστια τεχνολογική και επιστημονική πρόοδος, ταχύτατη διάδοση γνώσης και εικόνας, εξειδίκευση, απομάκρυνση από τον παραδοσιακό τρόπο ζωής.
- ✓ Οι υποχρεώσεις και ευθύνες της παιδείας διευρύνονται και αποκτούν καθοριστική σημασία. Η παιδεία δεν πρέπει να αγνοεί το παρόν αλλά ούτε να διαγράφει το παρελθόν.
- ✓ Κύπρος: εξελισσόμενη κοινωνία (πολιτιστικά - οικονομικά - κοινωνικά). Η Τουρκική κατοχή σφραγίζει το παρόν και απειλεί το μέλλον του τόπου. Άρα εθνικής σημασίας το έργο της Κυπριακής παιδείας.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

Διπλός ο ρόλος της παιδείας.

- «παραδοσιακός» (θεωρητικός, κλασσικός) ➔ διαμόρφωση ολοκληρωμένων ηθικών προσωπικοτήτων (αγωγή - ψυχική καλλιέργεια)
- «πρακτικός» (ωφελιμιστικός) ➔ παροχή γνώσεων για επαγγελματική αποκατάσταση - συμβολή στην υλική πρόοδο μιας κοινωνίας.

Σύγχρονη εποχή

Ραγδαία αλλαγή των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και πολιτιστικών δεδομένων. Η παιδεία πρέπει να παρακολουθεί από μακριά τις εξελίξεις ή να προσαρμόζεται σ' αυτές άκριτα;

Πρόκειται για ψευδοδιλήμμα:

- 1) η παιδεία πρέπει να βρίσκει τη συνισταμένη, τη χρυσή τομή μεταξύ εξέλιξης και παράδοσης, να συνδυάζει τη θεωρία με την πράξη, τον ωφελιμισμό με τον ανθρωπισμό. Να συλλαμβάνει και να γονιμοποιεί τα μηνύματα των καιρών.
- 2) Η παιδεία καλείται να συμβάλει στον εξανθρωπισμό της εποχής μας, ανάγκη για διαφορετική θεώρηση της ζωής - αντιμετώπιση συνεπειών άκρας επιστημονικής εξειδίκευσης / ωφελιμιστικής θεωρίας - («καλό ό,τι μπορεί να αποφέρει κέρδος») - καλείται να καλλιεργήσει νέο ύφος ήθος, να υποβάλει ένα ήρεμο τόνο, να εξομαλύνει ιδεολογικές, φυλετικές και άλλες διαφορές - ενίσχυση αντίστασης ατόμου σε κάθε μορφή καταπίεσης και δογματισμού.
- 3) Παιδεία και Νεολαία: να μιλήσει στους νέους με μια σύγχρονη, κατανοητή γλώσσα μακριά από αφορισμούς, δογματισμούς και στείρες ηθικολογίες - να διαφωτίσει σωστά για τα μεγάλα διεθνή προβλήματα (ασφάλεια - συνεργασία - αφοπλισμός κ.α.) και ειδικότερα για τα προβλήματα στο χώρο της Νεολαίας (βία, εγκληματικότητα, ναρκωτικά, AIDS κ.α.)

Κύπρος

- (1) Αντιμετώπιση διαβρωτικής επιρροής ξένων προτύπων - μιμητισμού (τουρισμός, Μ.Μ.Ε. κτλ) - διατήρηση γλώσσας - ενδυνάμωση εθνικής πολιτιστικής ταυτότητας.
- (2) Συμβολή στην πρόληψη εκδηλώσεων αντικοινωνικής συμπεριφοράς - διαφώτιση για θέματα ναρκωτικών και AIDS.
- (3) Ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης.

- (4) Επαφή - σύνδεση νέων με νέο διεθνές κλίμα - τέλος «ψυχρού πολέμου», εκδημοκρατισμός, διεθνής συνεργασία και ασφάλεια - παρουσίαση όλων των πτυχών της ευρωπαϊκής προοπτικής της Κύπρου, καλλιέργεια της κοινής ευρωπαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας.
- (5) Συμβολή στην ορθολογιστική οικονομική ανάπτυξη του τόπου - επαγγελματικός προσανατολισμός - αναδιοργάνωση τεχνικής / επαγγελματικής εκπαίδευσης - συγκράτηση του προβλήματος άνεργων νέων επιστημόνων / αντιμετώπιση έλλειψης εργατικού δυναμικού.
- (6) Βάρος στην καλλιέργεια γνήσιας αγωνιστικής - αντικατοχικής συνείδησης - συντήρηση μνήμης κατεχομένων - υπεύθυνη διδασκαλία της σύγχρονης Ιστορίας του τόπου μακριά από εθνικιστικά/μισαλλόδοξα συνθήματα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Επιτακτική η ανάγκη όπως η Παιδεία συμβάλει στην εξισορρόπηση ύλης πνεύματος - να αφουγκραστεί τις αυξανόμενες απαιτήσεις της ζωής και να αφομοιώσει τις τεχνολογικές εξελίξεις αλλά ταυτόχρονα να επιδιώξει εντονότερα το σκοπό της διάπλασης αυτόνομων, πραγματικά ελεύθερων ηθικών προσωπικοτήτων. Χωρίς αυτό και η μέγιστη τεχνολογική πρόοδος θα είναι μετέωρη και εξαιρετικά επικίνδυνη για το δημιουργό της.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΚΘΕΣΗΣ



ΘΕΜΑ

Η παιδεία αποτελεί την αξία με την οποία προάγεται η ανθρώπινη κοινωνία.

Ποιοι είναι οι παράγοντες - φορείς της παιδείας;

Πώς συμβάλλουν στην δημιουργία της και τι χαρακτήρα πρέπει να έχει για τη δημιουργία ανθρώπων ικανών να αντεπεξέλθουν στα σύγχρονα προβλήματα;

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ορισμός παιδείας - είδη (αναφορά) Συσχέτιση - διάκριση από την εκπαίδευση.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ / Αξία παιδείας

Εξημέρωση, ανθρωπισμός, εσωτερική ελευθερία, ανάπτυξη, υπερατομική συνείδηση, διεύρυνση πνευματικών οριζώντων, ποιοτικός μετασχηματισμός, ευτυχία.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ / Πώς προάγει την κοινωνία;

Καλλιέργεια αξιών και πολιτισμού, αναβάθμιση κοινωνικού επιπέδου, διατήρηση παραδοσιακού πλούτου, δημιουργία ανώτερης κοινωνίας.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ / Παράγοντες-Φορείς

Οικογένεια: διάπλαση χαρακτήρα, διαπαιδαγώγηση, αξίες, ιδανικά, κοινωνικοποίηση, κοινωνικές αρετές, ένταξη, σωστό παράδειγμα, πρότυπα, προστασία και ασφάλεια.

Σχολείο: παροχή γνώσεων, πνευματική καλλιέργεια, κοινωνικοποίηση, καλλιέργει τη λογική, την κριτική και τον προβληματισμό, αξίες, αρχές και πνεύμα.

Κοινωνικό Περιβάλλον (κλίμα εποχής, κοινωνία, συναναστροφές, εκκλησία): κανόνες συμπεριφοράς, κοινωνικές αρετές, αλληλοβοήθεια, αλtruισμός, συνεργασία, αγάπη, κατανόηση, υπευθυνότητα, ανάληψη καθηκόντων,

συμμετοχή στα διαδραματιζόμενα της κοινωνίας παραδειγματισμός, αγωγή, πρότυπα, πολιτισμός - δημιουργείται από την κοινωνία.

ΜΜΕ: Ενισχύουν εξίσου την αποστολή, πολιτισμός, κουλτούρα, ενημέρωση, διαφώτιση, παραδειγματισμός, οξύνουν την κρίση και προβληματίζουν, καλλιεργούν τη γλώσσα.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις: καλλιέργεια δεξιοτήτων και ικανοτήτων προάγουν την παράδοση και τον πολιτισμό, κοινωνικοποίηση, συνεργασία, ομαδοποίηση, υπευθυνότητα, πρωτοβουλίες, στάση ζωής, κανόνες, πειθαρχία, διάπλαση του χαρακτήρα.

Ελεύθερος χρόνος: πνευματική καλλιέργεια, κοινωνικοποίηση, ψυχική ικανοποίηση, ευκαιρία συμμετοχής σε πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Επάγγελμα: οικονομικός μηχανισμός - ικανοποιεί τις βιοτικές ανάγκες, όταν είναι λειτουργήμα καλλιεργεί ψυχικά και πνευματικά το άτομο.

- ➊ **Χαρακτήρας** ➡ ανθρωπιστικός γνωσιολογικός
- ➋ **Στόχοι Παιδείας** ➡ διαμόρφωση και ολοκλήρωση προσωπικότητας, πνευματική καλλιέργεια – κατάρτιση γνώσης, καλλιέργεια λογικής κριτικής, ικανότητα προβληματισμού, ευαισθητοποίηση, κοινωνικοποίηση.
- ➌ **Σύγχρονα προβλήματα** ➡ ανθρώπινη κρίση, βία, εγκληματικότητα, απανθρωπιά, αμοραλισμός, χρησιμοθηρία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ατομικά: όχι συνειδησιακός εφησυχασμός αλλά συνεχής προσπάθεια για εσωτερική ανάταση γιατί η παιδεία είναι το κόσμημα του ανθρώπου, μέτρο αξίας.

Κρατικά: η πορεία που θα αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό της κοινωνικής προόδου, τη δημιουργία εξευγενισμένων ανθρώπων με κατάλληλη αγωγή και εκπαίδευση, με ορθό κρατικό προγραμματισμό, παροχές στην εκπαίδευση με την βοήθεια των ΜΜΕ και των κοινωνικών φορέων

Μνεία
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Αν οι προηγούμενες αρνητικές διαπιστώσεις είναι ορθές, οι συνέπειες για τη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών πραγμάτων και γενικότερα των πολιτισμικών και μορφωτικών διαδικασιών στο σύγχρονο κόσμο προδιαγράφονται τεράστιες. Συγκεκριμένα: Ο περιορισμός των εξουσιών του κράτους θα έχει ως συνέπεια την απώλεια του ουσιαστικού ελέγχου της εκπαίδευσης από αυτό. Επίσης, η σύγκλιση των εκπαιδευτικών συστημάτων αναφορικά με την οργάνωση, τη λειτουργία, τους στόχους, το μορφωτικό περιεχόμενο των προγραμμάτων διδασκαλίας θα έχει ως βάση μια παγκόσμια κοινή κατεύθυνση. Αν γίνει όμως κάτι τέτοιο, πού πάει η πολιτισμική φυσιογνωμία κάθε χώρας; Σε κάθε κοινωνία, ως γνωστόν, υπάρχουν διαφορετικά πολιτισμικά στοιχεία για την εκπαίδευση κάθε λαού και οι δομές και οι λειτουργίες κάθε εκπαιδευτικού συστήματος ποικίλουν. Οι διαφορές, για παράδειγμα, ανάμεσα σε συγκεντρωτικά και αποκεντρωτικά συστήματα, ανάμεσα σε εθνικά και ομοσπονδιακά είναι σημαντικές. Η παραπάνω άποψη ενισχύεται και από το γεγονός ότι ακόμη και στην Ενωμένη Ευρώπη δεν υπάρχει κοινή Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Υπενθυμίζεται ότι στη συνθήκη της Ενωμένης Ευρώπης από το 1992 συμπεριλαμβάνεται και η εκπαίδευση, ωστόσο δεν κατέστη δυνατή ακόμη η διαμόρφωση κοινής Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία δεν μπορεί να υποστηριχθεί σοβαρά η παγκοσμιοποίηση στην εκπαίδευση υπό την έννοια της παγκόσμιας εξομοίωσης και του εξισωτισμού σ' όλο το φάσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Θα μπορούσε να προσθέσει κανείς ότι και στην Ανώτατη Εκπαίδευση η παγκοσμιοποίηση υπό τη μορφή, με την οποία αναφέρεται, είναι πολύ αμφίβολο αν μπορεί να γίνει εφικτή. Πρόσφατες μελέτες υποστηρίζουν ότι οι πολιτικές για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι εθνικά προσδιορισμένες κι ακόμη ότι τα πανεπιστήμια παραμένουν εθνικά ή περιφερειακά αλλά όχι διεθνή. Άλλες μελέτες αναφέρουν διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα και δείχνουν ότι το κράτος είναι υπεύθυνο για τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, ελέγχει τις εκπαιδευτικές διαδικασίες και παραμένει ρυθμιστής της κατάστασης της εκπαίδευσης παρά τις τάσεις αποκέντρωσης. Αν τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών συνδυαστούν με όσα αναφέραμε προηγουμένως θα καταλήγαμε στο συμπέρασμα ότι η παγκοσμιοποίηση δεν μπορεί να διαμορφώνει τα εκπαιδευτικά συστήματα σ' ένα σχήμα που θα τείνει να επιβληθεί παγκόσμια. Με άλλα λόγια μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον δεν θα μπορέσει η εκπαίδευση να αναπτύξει τα χαρακτηριστικά εκείνα των ατόμων που καθιστούν τη μοναδικότητα κάθε λαού.

Έχουμε τη γνώμη ότι στην εκπαίδευση παγκοσμιοποίηση σημαίνει κάθε εκπαιδευτική προσπάθεια, η οποία έχει ως στόχο την ενδυνάμωση του διεθνούς προσανατολισμού της γνώσης και της συμπεριφοράς. Η εκπαίδευση δηλαδή θα πρέπει να αποβλέπει στη δημιουργία μιας πολυπολιτισμικής προσέγγισης, η οποία θα προωθεί την αναγνώριση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των διάφορων λαών και θα διαμορφώνει ένα κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο τα άτομα θα μπορούν να συνυπάρχουν και να αποδέχονται με ευρύτερη ανεκτικότητα κάθε πολιτισμική διαφοροποίηση. Αυτό συνεπάγεται ότι η εκπαιδευτική πολιτική θα πρέπει να εξετάζεται σε διεθνές επίπεδο με στόχο την πολυμορφία και τη διαπολιτισμικότητα στο πλαίσιο της αυτονομίας και της ακαδημαϊκής ελευθερίας των ενδιαφερομένων φορέων της εκπαίδευσης. Η διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαίδευση υπονοεί την αλληλεπίδραση, την αμοιβαιότητα, την αλληλεγγύη, τη συνεργασία, την αναγνώριση και την αποδοχή των ατόμων και των ομάδων, του τρόπου με τον οποίο ενεργούν και της διαφοράς την οποία έχουν. Σύμφωνα με αυτά η διαπολιτισμική διάσταση δίνει σοβαρές προεκτάσεις στη διαδικασία της πολυπολιτισμικής προσέγγισης της παιδείας σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι γενικά παραδεκτό ότι τα άτομα παγκόσμια προέρχονται από διαφορετικό κοινωνικο-πολιτισμικό περιβάλλον κατά συνέπεια εκτιμούν και ερμηνεύουν με διαφορετικό τρόπο την πραγματικότητα. Με αυτή τη διαφορετικότητα θα πρέπει να μάθει να ζει ο σύγχρονος άνθρωπος σε μια κοινωνία με εμφανείς πολιτισμικές τάσεις. Αυτήν την προσέγγιση ο G. Holf την περιγράφει ως μια νέα μορφή συμβίωσης στην οποία «ξένες συνήθειες αναγνωρίζονται, η πολυγλωσσία θεωρείται αυτονόητη και επιδιώκεται η επαφή των ανθρώπων με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο».

Ο ρόλος της εκπαίδευσης μέσα σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον υπ' αυτήν την οπτική γωνία, αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την προώθηση μιας παιδείας της πολυμορφίας με διαπολιτισμικές διαστάσεις. Η δυναμική μιας τέτοιας παιδείας έχει ως στόχο «να αφυπνίσει και να καλλιεργήσει τη συνείδηση και τον αναστοχασμό για την κοινωνική πολυμορφία» και να αναχαιτίσει την τάση της παγκοσμιοποίησης για πολιτισμική εξομοίωση. Η διατήρηση εθνικής και πολιτισμικής ιδιαιτερότητας κάθε λαού, θα πρέπει να παραμείνει βασική αρχή της παγκοσμιοποίησης, ο βασικός ρυθμιστής πράξεων και ενεργειών.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι η παγκοσμιοποίηση δεν θα πρέπει να πάρει το χαρακτήρα του εξισωτισμού των πάντων και της ισοπεδωτικής ενσωμάτωσης ειδικότερα στο χώρο της εκπαίδευσης. Για την Ελληνική Παιδεία πιστεύουμε ότι, πέρα από την παγκόσμια συνεργασία των λαών στο πλαίσιο της οικονομίας και της επιστήμης, θα πρέπει να διατηρήσει την καλλιέργεια των πολιτιστικών της χαρακτηριστικών (γλώσσα, κουλτούρα, παραδόσεις) και να προστατεύσει τις πολιτιστικές της ιδιαιτερότητες, οι οποίες την κάνουν μοναδική στην μακραίωνη πορεία της.

Του Γεωργίου Ε. Αραβανή, Αναπληρωτή Καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης

Η Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης

Η νέα Ευρώπη χρειάζεται νέα μορφή εκπαίδευσης. Η όλο και στενότερη ένωση των λαών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αν οι πολίτες κατανοήσουν την πολιτική, πολιτιστική κοινωνική και οικονομική ζωή στα άλλα κράτη - μέλη. Η ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης αποτελεί, επομένως, αναπόσπαστο τμήμα της παιδείας των αυριανών Ευρωπαίων πολιτών. Ωστόσο, η προσπάθεια προσέγγισης λαών οι οποίοι έχουν τις ίδιες πολιτιστικές καταβολές, αλλά διαφοροποιούνται, λόγω ποικίλων συνθηκών, στον τρόπο έκφρασής τους, πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη κάποιες βασικές παραμέτρους. Μια βασική παράμετρος είναι εκείνη του εθνικού χαρακτήρα κάθε χώρας. Το κοινό πρότυπο που αναζητά η Ευρώπη για να ενωθεί μέσω αυτού, δεν πρέπει να βρίσκεται σε αντίθεση μ' εκείνο που υπαγορεύεται από τις ιδιαίτερες πολιτιστικές, ηθικές, θρησκευτικές και κοινωνικές αξίες του κάθε λαού. Άρα, η ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής διάστασης στη διδακτική πράξη πρέπει να γίνει διακριτικά και όχι σε βάρος των αρχικών σκοπών και στόχων που θέτει ένα εκπαιδευτικό σύστημα. Μια άλλη, εξίσου βασική παράμετρος, σχετίζεται με τη διδακτική πράξη. Οι επιζητούμενοι διδακτικοί στόχοι θα πρέπει να υλοποιηθούν σεβόμενοι αφενός τα σύγχρονα παιδαγωγικά δεδομένα και αφετέρου τις κοινωνικές ανάγκες της εποχής. Η Ευρώπη, ως σύστημα αρχών και αξιών και όχι μόνο ως νομικό πρόσωπο ή οικονομικό όργανο, θα πρέπει να μελετηθεί σφαιρικά. Μια τέτοια θεωρητική θεμελίωση παραπέμπει σ' ένα μοντέλο εισχώρησης και εφαρμογής της έννοιας «ευρωπαϊκή διάσταση» στη διδακτική πράξη και πρακτική, το οποίο βασίζεται κυρίως στη διάχυση όρων και ειδών που σχετίζονται με το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, στα προγράμματα διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Η ευρωπαϊκή διάσταση, ως γνώση τόσο των κοινοτικών οργάνων και θεσμών όσο και των ιστορικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών και γλωσσικών εκείνων στοιχείων που συνδέουν τα ευρωπαϊκά κράτη, δεν μπορεί να νοηθεί ως αυτόνομο διδασκόμενο γνωστικό αντικείμενο. Σε μια τέτοια περίπτωση η διάσταση αυτή θα έχανε την έννοια και τη λειτουργικότητά της. Η διαμόρφωση ευρωπαϊκής συνείδησης δεν μπορεί να αποτελέσει θέμα ιδιαίτερης διδασκαλίας. Η συνείδηση δεν διδάσκεται. Διαμορφώνεται. Η διαμόρφωση αυτή προκύπτει από την ευαισθητοποίηση διαφόρων πτυχών της προσωπικότητας και την προβολή των κατάλληλων παραμέτρων και θεωρείται επιτυχημένη, όταν συντρέχει και το ανάλογο διδακτικό κλίμα. Άρα, η ευρωπαϊκή διάσταση θεωρείται ως λειτουργικότερη και αποδοτικότερη, αν παρουσιαστεί και διδαχθεί ως σύνθετη έννοια μέσω διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Η διάχυση της ευρωπαϊκής διάστασης στα αναλυτικά προγράμματα των μαθημάτων τα οποία διδάσκονται οι νέοι της Ευρώπης, φαίνεται να είναι ο πιο ασφαλής και αποτελεσματικός τρόπος δημιουργίας μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας. Παρέχοντας στους μαθητές γνώσεις σχετικές με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη - μέλη και τις κοινές καταβολές τους μέσα από μαθήματα όπως η Ιστορία, η Γεωγραφία, η Γλώσσα, οι Κοινωνικές Επιστήμες, πετυχαίνεται η προβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως «όλου». Η κατανόηση της αδιαίρετης ενότητας του «όλου» θα οδηγήσει στη διαμόρφωση συνειδητοποιημένων Ευρωπαίων πολιτών. Σημαντικό παράγοντα στη διαδικασία προετοιμασίας των πολιτών αυτών αποτελεί ο εκπαιδευτικός. Μόνο ο άρτια επιστημονικά καταρτισμένος εκπαιδευτικός, ο οποίος διακατέχεται από τις αξίες της ελευθερίας και της ισότητας, θα μπορέσει να θέσει γερά θεμέλια για την Ενωμένη Ευρώπη και να «μυήσει» τους μαθητές του στους πνευματικούς θησαυρούς της.

Από το βιβλίο του Αντ. Κ. Δανασσή - Αφεντάκη, «Εισαγωγή στην Παιδαγωγική, τ. Γ' Σύγχρονες τάσεις της Αγωγής», Αθήνα 1995, σς. 217-219)

